

ב' יראה ובל ימצא' בתערובת חמץ

(אור לציון" משניות - מסכת חלה, כת"י)

איסור אכילה, מבואר בדברי הרמב"ם (בפרק א' מהלכות חמץ ומצה הלכה ו') שאינו חייב אלא א"כ היה בו כזית בכדי אכילת פרס. ולדעת הרמב"ם אינו מתחייב אלא אם אוכל כזית מהאיסור עצמו. ובתערובת של כזית בכדי אכילת פרס, שהוא ג' ביצים לשיטת הרמב"ם, בעינין שיאכל מהתערובת כשלש ביצים, ושלא כשיטת ר"ח שהובאה בדברי הרא"ש בחולין (פ"ז סימן לא) שדי באוכל כזית מכל התערובת.

ונראה שאף בזה פסק מרן דלא כהרמב"ם. שכן בשו"ע או"ח (סימן רח סעיף ט) כתב, עירב קמח דוחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובישלו בקדירה, מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה, ואם עשה ממנו פת, מברך המוציא וברכת המזון. ודוקא שיש באותו קמח מחמשת המינים כדי שיאכל ממנו כזית דגן בכדי אכילת פרס וכו', ע"ש. ומשמע מדברי מרן, שאין צריך לאכול כל כך מהתערובת בכדי שיאכל כזית דגן, אלא שכל שיש בתערובת שיעור שיכול לאכול ממנו כזית דגן, מברך על כזית ממנה על המחיה. ונראה דהא מילתא תליא במחלוקת הרמב"ם ורבנו חיים לענין תערובת איסור אם בעינין שיאכל כזית איסור או כזית מן התערובת. הרי שדעת מרן שלא כהרמב"ם. וראה גם בב"י (כיו"ד סימן צח) שפסק כשיטת רבנו חיים, ע"ש. וכן עיקר למעשה לענין ברכות, ומשום שאף שיש כאן ספק ברכות, מנהג העולם שכשמערבים בעיסה מינים נוספים, כגון אגוזים ושקדים, מצרפים הכל לשיעור כזית, ולא משערים במיני המזונות בלבד, ובמקום מנהג לא אמרינן ספק ברכות להקל. (וראה בזה באורך בספר אור לציון ח"ג במבוא הספר ענף א אות טו יז וי"ח, ע"ש).

"חמשה דברים חייבים בחלה החטים והשעורים והכוסמין ושכולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני הפסח ומלקצור מלפני העומר ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא העומר. הבא האוכל מהם כזית מצה בפסח יצא ידי חובתו כזית חמץ חייב בהכרת נתערב אחד מהם בכל המינים הרי זה עובר בפסח הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהם דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן וחייבין בחלה ובמעשרות" (חלה פ"א ומ"ב).

פ"י רבינו עובדיה, על בל יראה ובל ימצא אם הניחו ברשותו. ומשמע שעובר מן התורה. וא"כ צריך לומר דמיירי בנתערב מין בשאינו מינו, דאז אסור מן התורה מדין טעם כעיקר דאורייתא, וכדברי התוס' בחולין דף צ"ח ע"ב ד"ה רבא אמר ובעוד מקומות. וכן דעת בה"ג (ק"ל ב ע"ג). ונראה שזו דעת מרן, שכתב בשו"ע יו"ד (סימן צח סעיף ב), שאם נתערב מין בשאינו מינו, ונשפך בענין שאין יכולים לעמוד עליו לשערו, אפילו נודע שהיה רובו היתר, אסור. והיינו משום שטעם כעיקר דאורייתא, ולכן ספיקו לחומרא. אולם לשיטת רש"י בחולין (צח ע"א), והרמב"ן שם ועוד, טעם כעיקר אינו אלא מדרבנן. וכ"נ שזו דעת הרמב"ם (בפרק טו מהל' מאכ"א הלכה ב' ג'), וכמבואר בב"י כיו"ד שם. ולפי דבריהם יש לומר שפירוש מתניתין הרי זה עובר בפסח, היינו שעוברין מעל השולחן. דלאו בני מיכל נינהו, וכדפירש ר"ת בריש פרק ואלו עוברין. (פסחים מב ע"א תוד"ה ואלו).

והנהגה כל זה לענין איסור בל יראה, אבל לענין